

HemBYGDen

medelpad och ångermanland

Nr 4/4 december 2025

God Jul & Gott Nytt År

Tema: Byggnadsvård 2025 i Västernorrland

Lars Anners gård, Helgums äldsta hus

Innehåll

Sid 2. God Jul & Gott Nytt År från Mats och Thommy.

Sid 3-4. Paint Punsch. Läns museet

Sid 5. Affisch Riksstämman 2026

Sid 6-7 Referat höstmötet 25 Oktober

Sid 7-8 Drömmen om en Hembygds park

Sid 9. Ann Renström en prisad byggnadsvårdare

Sid 10. Ångermanlands Hembygdsförbunds Jubileums- och Minnesfond

Sid 11-12 Byggnadsvård i Sollefteå

Sid 13-14 Flottarkojan vid Anundsjö hembygds gård

Sid 15-17 Nordingrå sockens Hembygds gård

Sid 18. Renovering i Mobäcksstugan på Ådalsbyn i Sollefteå

Sid 19 Julmarknad på Murberget

Sid 20 Bygd&Natur Sveriges Hembygdsförbund

Tack för hembygdsåret 2025

Nu Är Det Jul Igen!

Jo, minsann, nu är det jul igen! På gott och ont.

Det är alltid mycket som ska hinnas med, även om det avtar lite med åldern, den där julstressen som alla tycks känna. Det är nog inte minst medias fel, media som skruvar upp förväntningarna genom att nästan skriva sönder julen och allt den ska innehålla. Det är väl egentligen bara barnen som ska behöva känna förväntan inför jul. Den glädjen är de värda.

Hembygdsrörelsen som är en mycket viktig del av civilsamhället jobbar som vanligt på med sina julbestyr, julgröt, marknader, fejning av lokalerna och inte minst studiecirkelar och allehanda genomgångar av föremål, register, medlemsvård, lokaler och förberedelser för nästa års program och årsmöten. Det är mysigt att åka förbi hembygdsgårdarna och se hur julbelysningarna skiner upp. De utomstående som tror att de ligger i dvala har ingen aning om hur mycket som sker vintertid i våra hembygdsföreningar.

Nästa år står Medelpads och Ångermanlands hembygdsförbund som värd för Sveriges hembygdsförbunds årsmöte. Det kommer att vara den 9 maj på Västernorrlands museum i Härnösand. Då ska vi fylla Murberget med allt som hembygdsrörelsen kan visa upp. Tänk om alla föreningar kunde delta och visa upp det som är unikt för just sin bygd. Vi hoppas kunna skapa en riktig fest för alla besökare den dagen. Ni som ännu inte anmält ska ta en riktig funderare och komma till skott. Tipsa gärna era lokala hantverkare, spelmän, dansare och allt annat som kan knytas till er hembygd att ställa upp. Det är långt kvar, men tiden går fort.

God Jul & Gott Nytt År
önskar

Mats Fhanér, ordförande Medelpads hembygdsförbund
Thommy Edlund, ordförande Ångermanlands Hembygdsförbund

Paint Punch – Frank McCarthy

Upptäck irländske konstnären Frank McCarthy's verk – inklusive konst skapad tillsammans med ungdomar genom boxning av färg vid den öppna väggen vid Änget i Härnösand. Paint Punch är en av tre parallellutställningar till Bengt Lindström, och en del av museets jubileumsprogram Lindström 100 år. Produktion i samarbete med Kulturtrappan, Härnösands kommun.

Frank Mc Carthy är musiker och bildkonstnär med examen från Limerick konstskola. Genom sin konst vill han utmana fördomar och skapa rum för kreativitet, gemenskap och dialog. Socialt engagemang är kärnan i hans praktik, och har bland annat lett honom till att uppfinna metoden Paint Punsch som ett sätt att skapa konst tillsammans genom att slå färg med boxarhandskar. Tillvägagångssättet utvecklades när konstnären arbetade med pojkar från det irländska resandefolket, en minoritet han själv tillhör.

Många av resandepojkarna är starkt knutna till boxningskulturen och har en stark känsla för maskulina uttryck. Dessa ungdomar blir ofta stämplade som "besvärliga" och anses svåra att engagera i traditionella konstsammanhang. Genom att byta penslar mot boxningshandskar öppnades nya vägar för pojkarna att uttrycka sig, och vidgade deras uppfattning om vad konst kan vara.

Under hösten 2025 tog Mc Carthy Paint Punsch till Härnösands öppna vägg på inbjudan av Västernorrlands museum och Härnösands kommun. Resulterade i målningar, skapade av elever vid Vendela Hellmanskolan, och visas nu tillsammans med cyanotypi-tryck där konstnären dokumenterat deltagarnas kreativa process .

'Paint-Punsch-Frank Mc Charthy' är en del av museets jubileumsprogram för konstnären Bengt Lindström som skulle fyllt 100 år. Programmet innehåller tre parallellutställningar som på olika sätt anknyter till Lindströms konstnärsskap. Denna utställning, den andra av dessa parallellutställningar , relaterar till rörelsen áction painting som var i ropet vid tiden för Lindströms genombrott.

Emedan målarens fysiska engagemang också stod i focus i 1960-talets måleri är en viktig skillnad att det då generellt var focus på 'geniet' medan McCarthy i samtida praktik öppnar sitt konstnärsskap för unga och underrepresenterade grupper för ett skapande där allas röster har tyngd och värde.

Curator: Linnéa Therese Dimitriou

Teknisk producent: Per Ahlenius.

Frank McCarthys arbete i Härnösand har skett i samarbete med Härnösands kommun och deras satsning på Kulturtrappan. Tack till Vendela Hellmanskolan, konstnären Harry Bradshaw och kultucentret The Gaff i Limerick.

Nästa parallellutställning; Harald Boström - Art Brut från Gådeå, öppnar 7/2 2026

Välkomna till Murberget

9 maj 2026

Här kommer Hembygdsrörelsen, hantverkare, musiker och dansare att hålla igång under hela lördagen den 9 maj. Samtidigt pågår Sveriges Hembygdsförbunds riksstämma inne i Länsmuseets lokaler.

Många föreningar har anmält aktiviteter och kommer att medverka när den här dagen kommer, men har Ni som hembygdsförening eller Du som är hantverkare, slöjdare eller sysslar med något som Du tror skulle passa in—hör av Dig till angerman.hbf@gmail.com

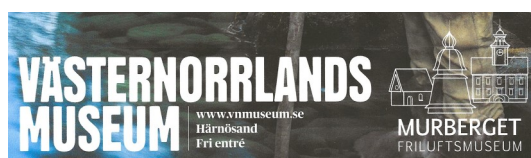
Följ oss på Facebook: [Ångermanlands hembygdsförbund](#).
[Medelpads hembygdsförbund](#)

Hemsidor. <https://www.hembygd.se> › [angermanland](#)
<https://www.hembygd.se> › [medelpad](#)

Medelpads Hembygdsförbund

VÄLKOMNA!

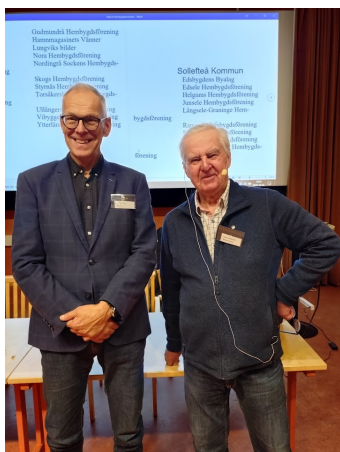

Medelpads och Ångermanlands höstkonferens 25 oktober 2025 Murberget, Härnösand Förmiddag

Höstkonferensen var som vanligt på Västernorrlands museum. En gråmulen höstdag passade utmärkt för inomhusaktiviteter. Dagen började med registrering, där vi något förvånande uppmanades att "avge" personnummer. Detta fick senare sin förklaring.

Efter kaffe med tilltugg inleddes konferensen.

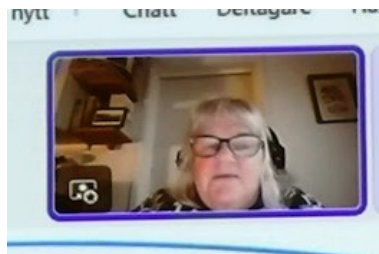
Tommy Edlund berättade om betydelsen av hembygdsrörelsen med att visa utkast av strategi och beslut från riksorganisationen. Mats Fhanér gav sedan en förklaring till personnumren. Dvs det är 64 år mellan yngsta och äldsta deltagare. Där kom det, med andra ord, vår organisation har verksamhet som tilltalar alla åldrar.

Studieförbundet Vuxenskolan, SV representerades av Ingeborg Wiksten. Hon berättade om det stöd SV tillhandahåller, och om det senaste projektet med "Ensamma äldre". Det är ett projekt som syftar till att minska ensamheten för främst äldre, på landsbygden. Landsbygd är ett av SV:s profilområden.

Många av våra lokalföreningar har redan idag aktiviteter som främjar detta, med t.ex. dagträffar, caféverksamhet, slöjdträffar mm. Men i och med denna satsning erbjuds ytterligare stöd.

Maria Roos från regionen talade nu via länk, om friskvård/rehabilitering. Hon betonade framför allt betydelsen av cancerrehabilitering, där mycket även kan appliceras på andra sjukdomar. Regionen har nu ett samarbete med SV i projektet "Ensamma äldre".

Sista "talare" innan lunch var Patrik Norberg, från Civilförsvarsförbundet. Han gav en tydlig bild av vad som är viktigt i civilsamhället vid en kris av något slag. Våra hembygdsgårdar kan vara samlingsplatser, nav i oroliga tider. Vi har de resurser som behövs när det blir "skarpt läge".

Stort tack till alla medverkande före lunch.

Inga Öström
Medelpads hembygdsförbund

Medelpads och Ångermanlands höstkonferens 25 oktober 2025 Murberget, Härnösand. Eftermiddag

Efter lunchen fick vi lyssna på sång och musik av "Albert & the Flakes", några ungdomar från Sundsvall. Trevlig underhållning.

Nästa programpunkt var "Byggnadsvård". Karl Norberg i Nätra Hembygdsförening

Han berättade om en timmergård som han timrat ner och upp i början av 1980-talet. Det var svårt att hitta lämpliga golv -och fönsterlister, fanns inget vettigt att köpa, enligt Karl.

Han har skrivit till Riksantikvarieämbetet i ärendet och ansökt om pengar och beviljats det för att tillsammans med Janne Bergström "List Janne" i Berg, Docksta ta fram stål för att kunna fräsa lister av äldre modell.

En diskussions -och frågestund fortsatte om byggnadsvård.

Den innehållsrika dagen avslutades med fika innan hemresan.

Ulla Nätterlund
Ångermanlands Hembygdsförbund

Drömmen om en Hembygdspark.

I Helgum har vi en hembygdsgård som är belägen intill den gamla farleden, den sk. Jämtlandsvägen. Huset som vi nyttjar idag har åtskilliga brister och är även i behov av stora reparationer.

Åkern rakt nedanför hembygdsgården, på andra sidan landsvägen, kallas för Skansåkern. Det beror på att där låg på 1600-talet en försvarsanläggning - Gransjö Skans.

I anslutning till den platsen drömmer jag om att vi tillsammans med markägarna anlägga en attraktiv plats för olika sociala, kulturella och kommersiella arrangemang. Hit skulle då flyttas två hus.

"Undins" hus ,som skulle kunna bli en året runt mötesplats och ta plats som det gamla gästgiveriet. Huset kan Hembygdsföreningen få om vi flyttar det från nuvarande plats.

Fortsättning följer på nästa sida.

Det andra huset är den sk. Lars Anners gård.

Det är Helgums äldsta hus och även det kan Hembygdsföreningen få om det rivs och flyttas. Det här huset skulle vi använda som hembygdsgård och hålla öppet sommartid i samarbete med "Gästgiveriet".

Många anser detta projekt orimligt, men optimist som jag är så tror jag att om vi kan ta fram en intressant och hållbar lösning så är det möjligt.

Det opponenterna hänför är att det är ekonomiskt omöjligt, vilket jag hävdar att det inte är. Pengar finns att söka på flera håll. Det gäller som sagts här innan, att det beror på hur vi kan presentera projektet för finansörerna.

Det pågår redan idag ett projekt med att synliggöra "Jämtlandsvägen" i "Värden längs vägen" som är ett interreg projekt tillsammans med Västernorrlands museum, Jamtli i Jämtland och en myndighet i Norge.

Drömmen innehåller även ytterligare byggnader som fäbodstuga, smedja ja alla möjliga byggnader som idag står oanvända.

Att det hela skulle vara rimligt bygger jag på att när någonting verkar omöjligt så kan man engagera människor, företag och myndigheter och visa på den nytta det skulle kunna ge till hela samhället, inte bara lokalt i Helgum.

Thommy Edlund
ordförande Helgums Hembygdsförening

Länk till hantverkare

<https://byggnadsvardmitt.se/vara-hantverkare/>

Utdelning av pris

Utdelning av "Johan Nordlander-sällskapets pris år 2024 för framstående norrländsk kulturforskning" har tilldelats Ann Renström arkitekt, Sunnanåker Kramfors.

Vid sällskapets konferens "Kvinnoöden i Ångermanland – Från trolldom till visdom" 2025 09 29-30 på Hullsta Gård, Sollefteå fick Ann ta emot priset, ett diplom och 5 000 kr.

Ann har fotograferat hus och pratat med de personer som bott och levt där.

Exempel på böcker/skrifter som hon skrivit: "Skogsbyar", "I Ådalarna", "Korsbönninga – en ångermanlandsgård", "15 byar i Kramfors". Fler skrifter: "Den gamla vanliga enkelstugan – om en traditionell byggnadstyp i Sollefteå kommun", "Babelsberg" i Kramfors.

Ann har varit verksam i hembygdsrörelsen, sekreterare i Ytterlännäs Hembygdsförening och ordförande i Ångermanlands Hembygdsförbund.

Johan Nordlander-sällskapet

Är en förening grundad 1979, alltsedan starten med säte i Umeå. Sällskapet har namn efter nestorn inom norrländsk kulturforskning.

Skolmannen, etnologen, historikern och språkmannen Johan Nordlander föddes 1853 i Multrä socken, Sollefteå kommun. Sällskapet har varje år sedan 1989 delat ut pris för framstående norrländsk forskning.

Källa: Wikipedia

Foto: Gunilla Rudehill

Kom ihåg!

Ångermanlands Hembygdsförbunds Jubileums- och Minnesfond

Fondens syfte är att belöna personer eller grupper som gjort berömvärda insatser för hembygdsrörelsen och dess grundtanke.

Enskilda hembygdsföreningar kan också söka medel ur fonden för verksamhet med **barn och unga**. Det kan handla om inköp av lekmaterial/lekstuga, arrangemang speciella för barn eller ungdomar eller föreningsfest etc.

Enskilda ungdomar kan också söka stipendier ur fonden för kurser som ligger hembygdsrörelsen nära. T.ex. folkmusik, dans, skrivarkurser och liknande.

Ansökan för både enskilda och föreningar görs på särskild blankett

Gåvor till fonden kan med fördel skänkas av enskilda eller föreningar för att till exempel:

- Gratulera någon på födelsedagen
- Fira ett jubileum
- Hedra minnet av en bortgångnen, speciellt föreningsmedlem

Gåvan insättes på bankgiro: 687-6163 med texten "Fond" samt ditt namn och telefonnummer som meddelande. (Så att vi kan nå dig om det är något vi behöver fråga om!)

Meddela vilken hälsning du vill ska stå på minnes- eller gratulationsbladet samt namn och adress dit vi ska skicka det till:

Mona-Lisa Mårtensson, e-post: monalisa.martensson@gmail.com

Gåvor tillfaller Ångermanlands Hembygdsförbunds Jubileums- och Minnesfond i sin helhet. Inga administrativa kostnader tas ut. Denna info finns också på ÅHF:s hemsida!

(Bild från Vemdalens hembygdsgård som satsat på barnen!)

Om kulturmiljöer och byggnadsvård i Sollefteå kommun

I år har det gått 50 år sedan "Det europeiska byggnadsvårdsåret 1975" utlystes. Det gav mig stor inspiration och grundlade ett intresse för lokalhistoria och byggnadsvård som har följt mig både i yrkeslivet och ideellt inom hembygdsrörelsen. Eftersom jag fick ansvar för uppgiften att göra något under byggnadsvårdsåret i mitt arbete som nyutbildad arkitekt och nyinflyttad till Sollefteå innebar det bland annat att ett samarbete påbörjades med kommunens 10 hembygdsföreningar.

Inom arbetslivet har jag hunnit uppleva en förändrad syn på gamla hus och byggnadsvård. Från 1970-talets konflikter om rivning av folkära byggnader, genom 1980-talets upplevelser att det faktiskt fungerar att rusta upp i stället för att riva till synes förfallna hus till senare tiders mer positiva syn på äldre hus som också bygger på en bättre kunskap.

Det har varit en förmån att få samarbeta med Ann Renström från Sunnanåker i Kramfors kommun.

Hon är en kunnig arkitekt som även har en stor inlevelse i de människor hon besöker och intervjuar vilket gör hennes dokumentation till en så levande och fängslande historieberövning. Ann är välkänd av många inom hembygdsrörelsen och hon var ordförande i Ångermanlands hembygdsförbund under några år. Efter flera års dokumentation sammanfattade Ann Sollefteå kommuns kulturmiljöprogram, antaget 1982.

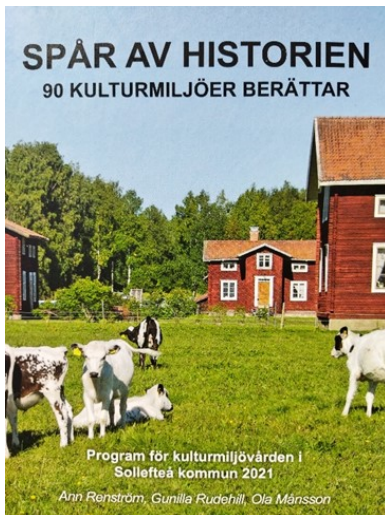
Där föreslogs att en kulturmiljökommitté skulle bildas vilket varit en enkel men framgångsrik konstruktion. I den har politiker från olika verksamheter sakta drivit kulturmiljöfrågor genom åren. Under några år dokumenterade Ann kommunens senast uppodlade men tidigast avfolkade byar och publicerade den kunskapen i boken "Skogsbyar" 2006.

Med samma upplägg (historik, byggnadstradition och besök på olika gårdar) gavs boken "I ådalarna" ut 2012. Som titeln anger är det våra bebyggda älvdalar längs Ångermanälven, Faxälven och Fjällsjöälven som här beskrivs.

Inför 100-årsfirandet av Sollefteå stad kom boken "Sollefteå stad 100 år - Pusselbitar från ett sekel" ut 2017 och redigerades av under-tecknad. Några teman i boken är älven, bebyggelsen, skogen, militären, kulturen och Hallstaberget.

Som fjärde bok i denna kvartett var det 2022 dags för en samlingsvolym, "Spår av historien – 90 kulturmiljöer berättar" av Ann Renström, Ola Månsson och under-tecknad. Den har blivit en innehållsrik bok på 429 sidor. Ett avsnitt beskriver bygdens historia från stenåldern till idag, formad av det dramatiska landskapets utveckling.

Ett annat avsnitt innehåller kommunens program för kommande års kulturmiljöarbete. Störst utrymme ges 90 kulturmiljöer, som presenteras med kartor, historik, beskrivningar och kommentarer samt inte minst ett omfattande bildmaterial

I några reportage berättar byggnadsvårdare om hur de gått till väga och ger sina bästa råd. Paret Eija och Mika Kortesaari på Klovsta andelsjordbruk har erfarenhet av tidigare husprojekt och ger råden:

- *Skynda långsamt! Själva har de nu arbetat med upprustningen av sin gård i åtta år.*
- *Använd husets ursprungliga material! På så sätt slipper du göra om arbetet inom kort.*
- *Återbruka, handla på loppis och Blocket (mest kök och möbler). Använd det som kanske finns kvarlämnat på gården.*
- *Behåll husets värde genom att renovera rätt. Minska det inte genom att (av okunskap och i onödan) ändra och byta ut delar.*

I bokens sista del Råd om byggnadsvård gör Ola Månsson en grundlig genomgång av en byggnads olika delar som exteriör, stomme och interiör samt de skador som kan uppstå och hur dessa åtgärdas. Texten förtydligas med många bilder. Ola som förutom att vara arkitekt också är byggnadsantikvarie har en gedigen kunskap inom området. När det gäller begreppen så anger byggnadsvård ofta en mix av flera ord. Skulle en byggnad verkligen vårdas ja då behövs inte mer. Ibland talas om att restaurera dvs återställa i ursprungligt skick eller att renovera och då handlar det om att förnya eller förbättra något.

De flesta vill ju bevara spåren och känslan i ett gammalt hus som uppförts med stor hantverkskicklighet. Då ryser man när en ny ägare vill riva ut allt som en första åtgärd. Genom missvisande reklam luras många tror att det ska gå så fort. Men det råd som även Ola ger är att först lära känna sitt hus och bo in sig. Givetvis måste ett akut problem som t ex ett läckande tak åtgärdas. Kunskap kan du skaffa dig på många sätt. Det finns mycket att läsa och kurser att gå. Det är hoppfullt att allt fler inser att gamla fönster har värden som inte nya har, både träets kvalitet och de gamla glasens skönhet är värda att bevara. Om du inte vågar pröva själv finns nu allt fler fönsterhantverkare att anlita. Målning både in- och utvändigt brukar många klara av, men läs först på om olika färgtyper. Att vårda en byggnad handlar också mycket om att hushålla med resurser, att vara varsam med det historiska värdet, ha ett ekologiskt perspektiv genom återbruk och inte minst tänka på ekonomin och inte göra något i all hast och i onödan.

Vår bok "Spår av historien" med Olas instruktiva byggnadsvårdsråd (sidorna 349 - 429) finns till försäljning men den går nu också att läsa digitalt på nätet, googla på Spår av historien. Lycka till om du har förmånen att få ansvara för och vårda ett gammalt hus med sin egen unika historia som du nu är en del i. Glöm inte att anteckna vad och hur du gör.

Gunilla Rudehill

FLOTTARKOJAN VID ANUNDSJÖ HEMBYGDSGÅRD

På den nedre delen av Anundsjö Hembygdsområde finns bland annat en byggnad av det lite ovanligare slaget. Det är en gammal flottarkoja som är sexsidig med en eldpall i mitten. Ursprungligen stod den vid Långforsen i Hemlingsån nedanför Västborgaren på Storborgarens bys marker.

Den sexkantiga formen gör att kojan som inte är stor utvändigt ändå är förbluffande rymlig invändigt. Sedan den kom till Hembygdsområdet har den ofta använts för uppskattade visafnarn och berättarkvällen. Det är ju så roligt att kunna använda områdets gamla byggnader till nytta och nöje! Även om de inte längre har sin ursprungliga funktion kan de få nytt liv och ändå fortfarande minna om hur det var förr.

Den sexkantiga Flottarkojan vid Anundsjö Hembygdsgård. Foto: M-L Mårtensson.

Johan Wikström berättar i sin bok "Flottnings historia i Anundsjö" följande om flottarhärbargen:

"Den första lagstadgade bestämmelsen om flottarhärbargen kom i en lag av den 19 juni 1919. Under de första flottningsåren på 1800-talet måste manskapet vid övernattnings efter flottlederna ligga ute under bar himmel de nätter de inte var i arbete. De låg då vid stockeldar och under kalla vinternätter frös de på en sida av kroppen och brände sig på den andra. Kom någon under sömnen för nära elden med en sko, hände det att skon förstördes innan han vaknade, en katastrof för en flottare. Ibland snöade det då täcktes de sovande av ett lager snö.

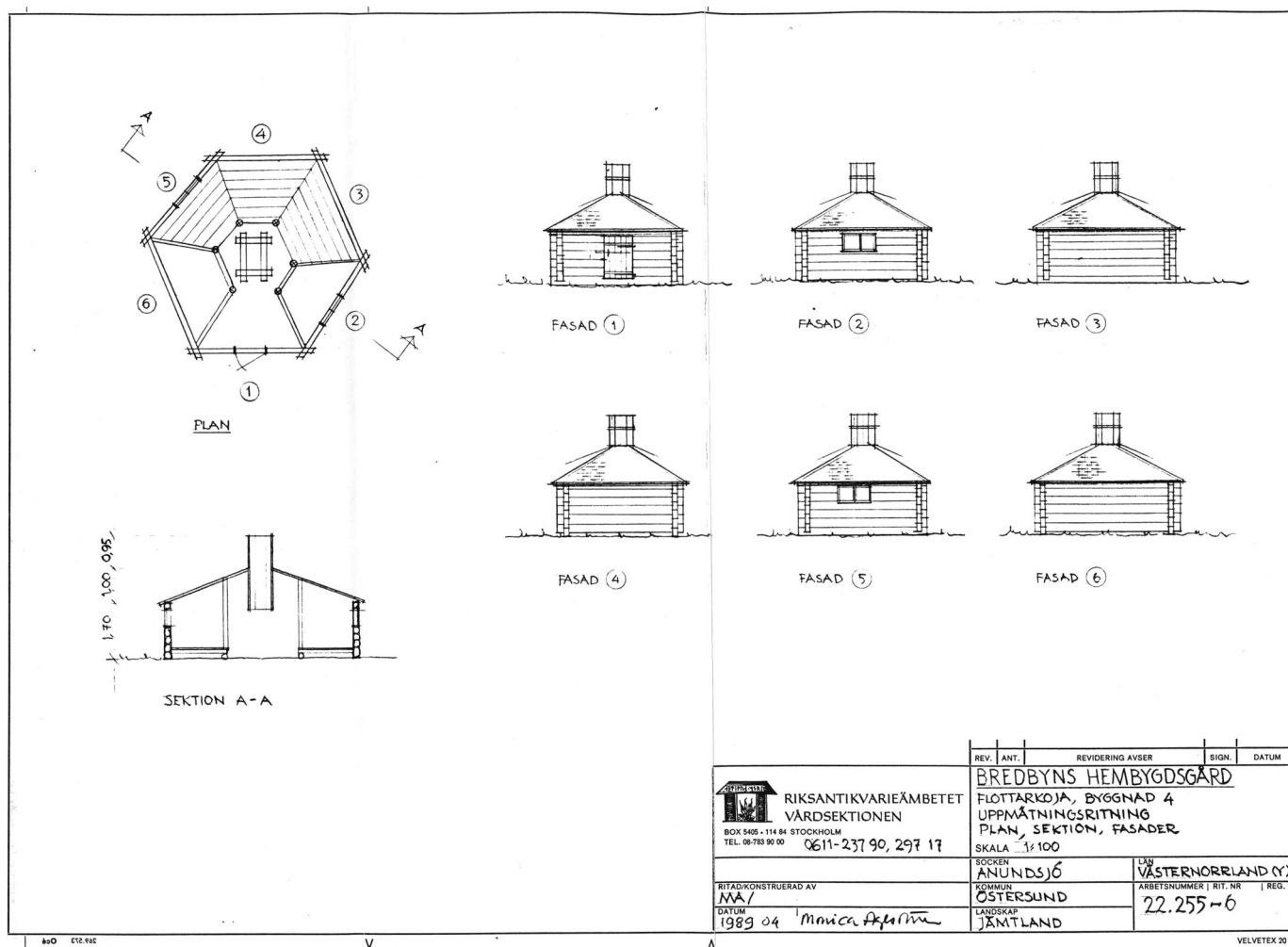
Så småningom och flera årtionden före lagens tillkomst uppfördes bostäder i första hand vid dammarna, där dammvakten kunde bo. Dessa dammkojor – av vilka de flesta finns kvar – gjordes i många fall så stora att 15-20 man kunde övernattna där. Då kojorna oftast låg vid en sjöända eller en lugn å, kunde halm till sovplatserna fraktas dit med båt. Om kojorna låg oländigt till vid en fors fick man vara nöjd med att ha granris att ligga på.

När båt användes vid "rumpan" efter de roddbara lederna blev dessa roddbåtar bra liggplatser då man skulle sova. Båten ställdes nästan upp och nervänd med en lämplig öppning mot en stockeld. Utrymmet i båten var lämpligt för tre personer och man låg på renskinn. Genom eldens strålning mot båtens inre fick man värme och kunde sova riktigt bra enligt Sven Tävander, som sovit många nätter på detta sätt vid strandrensning efter Moälven.

Vid Anundsjö Hembygdsgård är uppsatt en flottarkoja från Långforsen nedom Västborgaren. Den har en ovanlig form, är sexsidig och har en eldpall i mitten. Skorstenen är en s.k. "räpp" (skorsten av plåt eller trä)."

Nedanstående ritning på Flottarkojans storlek och form gjordes av Riksantikvarieämbetet 1989.

Text: Mona-Lisa Mårtensson, Anundsjö Hembygdsförening

Nordingråsockens hembygdsgård

I år har Nordingråsockens hembygdsförening bland annat renoverat östra fasaden på mangårdsbyggnaden, lagat fönsterkarmar, fönsterfoder och några vattbrädor samt ersatt timmerstockar på trösklogen. Föreningen vill föra vidare vår bebyggelsehistoria och har vid renoveringar av dessa historiska byggnader tagit hänsyn till plan- och bygglagen samt i vårt fall även kulturmiljölagen. För att garantera att detta sker hade vi byggnadsantikvarien Emma Heissenberger till vår hjälp.

Man tror att mangårdsbyggnaden uppfördes i Kåsta omkring 1730 av Nils Jönsson, som bland annat var nämndeman, kyrkvård och länsman. Panelen som nu behövdes ersättas sattes troligen upp vid 1800-talets mitt. Innan dess hade mangårdsbyggnaden ingen panel. I sin slutrapport rörande fasadrenoveringen (finns i sin helhet på <https://www.hembygd.se/nordingra>) skriver Emma Heissenberger "För att bättre skydda timret behövde byggnaden en skyddande panel och man valde troligtvis därför att göra en bred lockläkt för att det skulle se äldre ut."

Mangårdsbyggnaden på originalplats i Kåsta by strax före nedmonteringen. Fotograf Emil Nordenmark

1938-39 flyttades mangårdsbyggnaden till sin nuvarande plats i Nordingråvallen och utifrån gamla bilder kan man konstatera att få förändringar av byggnaden då skedde. Till skillnad från entrésidan, hade motsatta gavel inga vattbrädor under fönsterna utan panel i fullängd.

De blyspröjsade fönsterna på nedanvåningen hade innan flytten till Vallen ersatts med träspröjs. Som tur var hade de gamla fönsterna sparats och sattes in efter flytten. Emma Heissenberger skriver att "Det är dock sannolikt att trädelarna på de ursprungliga bågarna var i dåligt skick och nygjordes vid uppförandet i mått som är mer typiska för 1900-talets mitt än 1700-talets.

Av de små fönsterna på övervåningen har fyra av sju gammalt glas, dessa finns också på bild från före flytten och kan därför vara byggnadens original." Fönsterfoder demonterades, renoverades och återmonterades mycket varsamt av Thomas Peters från Björnåsboa Snickeri & Byggnadsvård.

Där det behövdes lagade han även skadade fönsterkarmar. Dåligt timmer under fönsterna på nedervåningen ersattes med nytt virke. De gamla munblåsta trasiga glasrutorna genomgick en renovering för 15 år sedan. Nu behövde Carolina Åman, även hon från Björnåsboa Snickeri & Byggnadsvård, laga tre som spruckit genom att göra en ny fals som följer glasets spricka.

Skadorna under fönsterna beror troligtvis på dåvarande byggteknik där springor kan uppstå på grund av att panel och foder ligger i liv med varandra. Vid renoveringen behölls denna teknik trots brister eftersom den trots allt fungerat i snart 90 år och troligtvis redan användes vid uruppförandet av byggnaden.

Taket var den del av mangårdsbyggnaden som förändrades mest vid flytten. Tidigare hade byggnaden spåntak och bara en för området typisk träinfattad av natursten murad skorsten ovanför köket. Efter flytten fick byggnaden ett vedtak men har nu ett plåttak med två skorstenar av natursten.

Intressant är att som Emma Heissenberger skriver att "Även dörromfattningen byttes vid återuppförandet till en lite pampigare variant. Överljuset med träspröjs samt dörrbladet är sannolikt samma som före flytten medan resten av omfattningen är bytt till en för området karaktäristisk omfattning med snidade detaljer i form av naivistiska rosor och enkla festonger."

Gammal spik som rätats ut har använts igen där spikhuvuden är synliga.

Även försiktigt nedtagna gamla panelbrädor har fått ersätta skadad panel på de andra sidorna av mangårdsbyggnaden. Träpanelen som nu sattes upp har en bredd på mellan 20 och 30 cm och en tjocklek på 25 mm vilket motsvarar de gamla brädorna. Även locken anpassades för att hålla samma bredd som de gamla. Tidens tand kommer nu att ändra fasadens utseende att likna den gamla vackra patina som de andra sidorna av huset har.

Även trösklogen som kommer från Vallto och flyttades till Vallen 1941 var i behov av renovering eftersom timmerstommen var skadad av röta på flera ställen. Här anlätade hembygdsföreningen timmerman Paul Zsaludek, Pzs Bygghantverk AB, för att arbetet skulle utföras fackmannamässigt. I huvudsak restaurerades ett antal rötskadade timmerstockar i logens södra vägg. För detta arbete behövde ett tiotal raka granar huggas ner, barkas och ensida sågas bort. Där det var möjligt gjordes så kallade insalningar och ännu friska delar av gamla timmerstockar kunde bevaras. För att skydda knutarna kläddes de in så som det passar en loge.

Porten som tidigare var svår att öppna åtgärdades och dessutom höjdes innergolvet på vissa ställen till samma höjd som i resten av trösklogen. En timmerstock som löpte i huvudhöjd inne i logen lagades och höjdes även upp för att få en bättre takhöjd. Nu kan vi till vår stora glädje kunna visa upp trösklogen och börja använda den som bland annat utställningslokal.

Nordingråsockens hembygdsförening har kunnat hålla nere kostnaderna av renoveringarna tack vare en omfattande insats av egna frivilliga hantverkare och maskinägare samt mycketintresserade entreprenörer från vårt närområde.

Gulla Schornack för Nordingrå sockens hembygdsförening

Mobäcksstugan på Hembygdsgården Ådalsbyn i Sollefteå.

Under några år har Mobäcksstugan upprustats med olika ingrepp.

Vi började med ett lyft av huset där det visade sig att golvet låg på backen. Våra timmermän åtgärdade det med att sätta fast golvet i väggen.

Marken är en gammal åkermark varför vi tror att fler lyft i framtiden kan bli aktuella. Bra då om huset kan lyftas i ett stycke.

Spåntaket hade sett sina bästa dagar och läckte varför det ersattes med galvaniserad plåt och hängrännor.

Ytterdörren hade hängt sig och gav stora glipor vid ingången så en ny dörr har tillverkats och den gamla låsanordningen har överflyttats.

Med de läckage som ett otätt tak givits var pappspänningen i ett dåligt skick, varför en ny pappspänning av ett rum påbörjades i juli 2024. Det var två lager pappspänning som togs bort och "miljontals" pappspik som skulle med tänger och specialkofot avlägsnas. Vid rivningen hittades den senaste pappspänningens utförare med en lapp med namn och datum. Denna lapp sattes upp igen kompletterad med nya namn och datum.

Ulla-Karin Hällström Sahlen var den som hade kunskap om pappspänningens olika arbetsmoment och ledde arbetet under juli - september 2024 med Ylva Bergstedt Johansson som medhjälpare.

Efter vintervila inspekterades pappspänningen och med tapetklister kompletterades arbetet. Anneli Novén var arbetsledare för grundmålning och schablonmålning med Ylva som medhjälpare. Grundmålningen gjordes med en blandning av linolja, ägg, vatten och färgpigment. Vi blandade till en färg som skulle vara snarlik den som fanns tidigare. Färgen rollades på och fick torka vilket tog en tid pga fuktig väderlek.

Arbetet fortsatte med stänkmålning med färger, engelsk röd och vitt. Vårt stänkverktyg var ett knippe blåbärsris, inte helt enkelt, vi blev lika mycket stänkta som väggarna.

Nästa moment är schablon- och frihandsmålning. Anneli hade tillverkat en schablon som liknade de tidigare och vi målade några prickar.

Till våren 2026 med solskensväder skall vi fortsätta att komplettera den påbörjade taklistbården.

Sen är det bara att fortsätta med pappspänning i de övriga utrymmena i Mobäcksstugan.

Pappspänning och målning; Ulla-Karin Hällström Sahlen, Anneli Novén och Ylva Bergstedt

Lyft av hus och rep av golv; Spjuts timmerhus
Tak och tillverkning av ny dörr; Bengt Rullander

Fotograf till bilderna: Ylva Bergstedt Johansson

Julmarknad på Murberget

Upplev magin på Murberget friluftsmuseums årliga julmarknad söndagen den 14 december 2025!

Varmt välkomna till en dag fylld av julglädje och magi på Murberget friluftsmuseums julmarknad. Strosa bland historiska byggnader samtidigt som du botaniserar bland högkvalitativa hantverk och småskaligt producerade livsmedelsprodukter som hör julen till.

Händer på friluftsmuseet

Husen står öppna med personal som möter dig mellan kl. 11.00–15.00, om inte annat anges.

Händer i museibyggnaden

Du är självklart också välkommen in i värmen i museets huvudbyggnad! Den håller öppet mellan kl. 10.00–16.00. Barn, unga och hela familjen hittar massor att göra här.

Bygd och natur – Sveriges bästa tidning om
lokalt kulturarv och engagemang.

**BYGD
& NATUR**[Kontakt](#) [Om tidningen](#) [Nyhetsbrev](#) [Annonsera](#) [Gamla nummer](#) [Hem](#)

[Aktuella ämnen](#) [#nyheter](#) [#föreningsliv](#) [#kulturmiljö](#) [#hantverk](#) [#mat](#) [Alla artiklar](#)

Ungt engagemang hos Årets arbetslivsmuseum

Museispåreågen Malmköping är Årets arbetslivsmuseum 2026. Ett kvitto inte minst på att man engagerar många unga.

[Läs mer](#)

Hon guidar till 450 kyrkogårdar i hela landet

Under ett drygt års tid besökte Marita Sköldberg kyrkogårdar i landets alla landskap. Förhoppningen är att fler ska upptäcka detta rika kulturarv.

En paraplyorganisation för det ideella kulturarvsarbetet?

Projektleddare Mikael Morberg rapporterar från aktuellt verksamhetsforum och organisationsöversynen av Sveriges hembygdsförbund – som nu nått halvväg.

De ger korgen full uppmärksamhet

"Det är fascinerande att korghantverket består av en mängd tusen år gammal kunskapskedja som aldrig brutits", säger Sofia Månsson, författare till en ny bok om korgar.

MÅNADENS

QUIZ: Väderskrock i höst och vinter

Läs tidningen på
www.bygdochnatur.se

Sveriges
hembygdsförbund

